

ЈОВИЦА АЋИН

НАСЛИКАНО ВИНОМ

Из моје приче о приповедању

Они који не воле и не читају приче, много пропуштају. Али нису они криви. Време заслепљује. Потискује се сазнање да је свет сачињен од прича.

Ипак, оних који воле и читају већи је број, већи него што ја мислим, па тако срећан да грешим, ја који приче пишем могу да се осећам неспутано и да, како понеко прича, истражујем лепоте приповедања и у њима одблеске живота, његове заплете...

Поједностављено речено, о себи мислимо као о причи, а о свету као мноштву прича. Ми конструишемо причу по којој живимо и та прича јесмо ми. Али, да ли је то баш тако? То је питање наративности која осваја многе области и око које је сад почела препирка.

Читајам ње као књиџу

Кад нам неко то каже, хоће рећи да нас лако прозире. Али, ако ћемо право, нија баш свака књига лако разумљива. Посебно кад је то књига живота. Ипак, у народној психологији, наведени израз има за претпоставку да смо ми известан текст, а тај текст је, с обзиром на то да је реч о живој особи са свим заплетима њеног живота, особена прича. Ми смо прича. То изјављује неуропсихолог Оливер Сакс. „Свако од нас конструише и живи неки *наратив*.” Тај наратив је наш идентитет. Укратко, ових година преовлађује управо такво виђење човекове личности. И такве ставове налазимо не само у књижевним студијама и психологији и психотерапији него и у филозофији, антропологији, психоанализи, теологији, медицини, праву, чак и у маркетингу. Према том виђењу, људска бића сопствене животе доживљавају као својеврсну причу, или барем као збирку прича.

Ако сегнемо дубље у то становиште, утврдићемо да оно има најмање два видокруга, која се често здружују. Наиме, теза о психолошкој наративности је заправо емпиријска. Теза о етичкој наративности је нормативна. Прва теза говори о томе какви смо ми, и у наративности види нашу природу. Друга теза заступа да је богати наративни поглед на нечији живот суштински за добро и квалитетно живљење, за истинску и пуну личност.

Тако на те две тезе гледа Гален Стросон, аналитички филозоф, али истовремено он се труди да побије основаност обе тезе...

Шта у свему томе ради приповедач који пише? Да ли ја причам приче које су део мог идентитета, приче у којима препознајем себе и свој живот? Јесу ли моје приче фрагменти моје аутобиографије, оне видљиве и оне невидљиве, унутрашње, коју покушавам да изложим помоћу свог самопонирања или имагинативном интуицијом? Приче могу да схватим као епизоде из живота, стварног или измишљеног, свог или других. Не сумњам да је код многих писаца тежња ка отвореној наративној самоартикулацији потпуно природна. Таква је, рекао бих, код Кафке. Али то нипошто не мора да важи у случају свих писаца, свих приповедача. Управо немогућност да себе унапред сагледамо у наративном видокругу јесте донекле у пореклу уметности приповедања. Уметност приповедања понекад је толико моћна да јој се свачији живот такорећи неумитно повинује. Некад се живот равна пре наративности, некад је производи, а некад јој измиче. Зато је уметност приповедања некад само руковање привидима, креирање лажних слика. Не мари, и као таква, она нас приближава истинама живота. Чак и кад моје приче нису делови моје аутобиографије, оне због тога не говоре мање о мени. Оне увек стварају стотину могућности сагледавања онога што јесмо и живота који живимо, јер и сам живот, као и наш идентитет, има стотину слика и у свакој има понека истина о томе шта смо и ко смо и како живимо. Ретко кад је монолитан, тај живот и тај идентитет. Његову хетероклитност више или мање изражавају све приче које исписујемо. А ја своје исписујем не ради саопштавања неког виђења света или ради самоизражавања, него напосто само ради причања.

Како о себи да говори онај ко је увек неко други? Ја сам од приповедача који се претварају у своје ликове. Отуда би покушај да се осврнем на себе као приповедача могао напослетку да буде прича или да се промеће у причу.

Фрагменти о себи као приче

Сваког јутра он се буди, јер је на то навикао. Буди се само зато што је навикао да се буди изјутра. Наравно, он не престаје да се

бори против сопствених навика, јер га оне постепено преображавају у рутинско биће, а управо такво биће он највише мрзи.

Признајем да не марим сувише за стил. Не марим ни да ли ће прича бити дужа или краћа. Ослушкујем њене унутрашње захтеве и према њима се равнам. Развијам причу, а не своју приповедачку вештину.

У мојој поетици приповедања
свакако има више грана и рачвања.
Жбуње.

У том жбуну леже нађене приче, сневане приче, смишљене приче, доживљене приче, епифанијске, па приче које су управо мене нашле да их испричам, затим приче настале из мог емотивног или неког другог расула, приче које неће нико волети, јер у њима не одвраћам поглед од болних ствари, а ту су и приче које ме терају да се насмејем ...

Припрема приче

Ово би могло да важи и за роман, али догађање песништва је већ нека друкчија пустоловина.

Мислим да у већини случајева најпре мора постојати нешто што нас тера да се предамо стварању, писању. То мора бити нешто изузетно, моћно. Мора бити извесна криза, а на коју као једини лични одговор налазимо да је писање. Одговор такав који нам нуди шансу да преживимо ту кризу. Сама криза, која једина има ту енергију подстрека, може бити свакојака. Животна, духовна, политичка, историјски тренутак, сентиментална, морална...

После кризе наступа недоумица, оклевање, покушавање, неуспех. То је полазак у дело. Тада се помаљају стварни или измишљени догађаји, ликови и њихова имена, покаткад и искуства црпљена из лектире, дакле из туђих одговора на кризу, те свеколико мноштво елемената у хаосу или маглини још ненаписаног дела. И не знамо шта с тим да радимо. Да, управо је реч о раду. У стању смо неизвесности, као да нам је у глави први нацрт, али и он некако неухватљив. Имамо пројект, идеју, а то не значи да нам је птица већ у руци. Да бисмо се носили с тим стањем остаје нам једино да испланирамо рад, свакодневни рад. Стрпљење. Назиремо дело, али оно је бесконачно далеко. Настојећи на томе да му се примакнемо, неопходан нам је стрпљиви рад, дан за даном. Можемо онда да се определимо за програмирање тог рада. Ролан Барт, кога сам такође некад преводио, па и разменио с њим писамце или два, позива се на Пола Валерија који је у том случају видео две врсте

програмирања: или се логички, дедуктивно држати одређеног плана или се препустити имагинацији да испуњава задати простор. Сам Барт је о томе закључивао као о дихотомији. Као да су у питању две противстављене територије. Прва обухвата наративну логику, класичан роман, есеј, традиционалну причу... Друга територија је испуњена хетеродоксним романима и причама, па и, понекад, песништвом. Могућно је то, сматрам, и комбиновати. Сачинити конклаву те две територије, или ексклаву једне у другој. Тако ја радим. Здружујем логику и имагинацију. Отуда многе од мојих прича могу бити неки лични мост између реалистичког дедуктивног развијања приче и фантазматског монтирања имагинативних елемената. Али чак и кад окончамо дело, не можемо чврсто знати да ли смо успешно или неуспешно одговорили на оно што је био његов полазак. Ипак, креативни обред је окончан. Затим можемо да га допуњавамо, као да је реч о једном једином делу у нашем животу и које се окончава тек с нашом смрти, или да се предамо новом покушају. Али трудим се заправо да ми птица заиста никад не буде у руци.

Кишница је мека вода

Кућа на коју мислим није велика, а није ни мала. Солидно је грађена. Испред ње, на уличној страни, налази се травњак оивичен живицом. Поплочано двориште је иза куће. Иза дворишта је башта која сеже до уског и блатњавог канала. Важно је да у дворишту постоји у тлу ископан резервоар у који се прикупља кишница. Кишница из резервоара служи за потребе укућана. Отвор на резервоару је метар са метар и преко њега је стављен лимени поклопац. Сам резервоар је прилично дубок. У њему укућани хладе бостан током врелих летњих дана. Сад у тој кући станује млади брачни пар са својом јединицом. Обоје су запослени. Имају двогодишњу ћерку, па су унајмили девојку са села да им пази дете док су они на послу. Девојка весела. То је добра девојка. И веома одговорна. Радо припрема јело за своје послодавце. Чисти кућу. А све време пази на девојчицу која се игра у дворишту. Може да је види кроз кухињски прозор док љушти кромпир. Довикује девојчици лепе речи. Али напослетку ће скривити девојчицину смрт. Девојка је весела и добра, и управо, пошто је исекла кромпир и, заједно с режњевима сланине, ставила га у рерну да се запече, марљиво чисти собу чији прозор гледа на улицу. Док то ради, она певуши, а ипак ће, колико год била ведро девојка, бити крива за девојчицину смрт. Управо док девојка певуши, девојчица нестаје из дворишта. Напросто је ишчезла. Нема је. Поклопац на резервоару укопаном у тло

померен је, али не толико да бисмо помислили на несрећу. Девојчица је тад већ зацело мртва. Зато је више нема на видику. Кад се девојка вратила у кухињу, погледала је кроз прозор. Најпре није могла да поверује својим очима, јер није могла да види девојчицу. Позивајући је, истрчала је у двориште. Претражила га је целог. Махиално је поклопац резервоара вратила на место. Зашла је и у башту. Дозивала је девојчицу. Одзива није било. Девојчице није било. Девојка је више никад неће наћи. Касније су девојчицу чакљама напипали у базену и потом извукли из воде њено мајушно тело. Сви су се питали како је упала у кишницу и у њој се удавила.

Девојка је оптужена за девојчину смрт. А она више никад неће заборавити тренутак кад је уплахилено схватила да девојчице нема у дворишту. Ни мајци ни оцу, ни тој девојци са села, веселој и доброј, ништа више неће пружити утеху. Њихову бол живот не лечи, као што му је одузета и прилика да залечи бол девојчице у њеном последњем даху, у трену кад јој кишница испуњава плућа.

А ми, старија деца, сутрадан смо наставили са својим играма. Још нисмо знали да сваког од нас, пре или касније у животу, највероватније очекује бол који никад нећемо успети потпуно да затомимо.

Кућа на коју мислим убрзо је опустела. Капија је зазидана. Нико се у њу не уселава. Нико у њој не жели да живи. Сад је називају злокућа. Кад год пролазим поред ње, чујем неразговетан глас двогодишње девојчице. Понекад из куће допире шум као да у њој пада киша. Не, то није заглашни пљусак него ромор ситне кише која одбија да престане. Понекад њене капљице чак осетим за вратом и онда ми се чини да ми је око врата набачена једва видљива, али ефикасна и хладна омча. Тад увек протрчим поред куће или само убрзам корак.

*

Књиге и приче које су ме делимично створиле? Постоје ли? Да. Постоје. Требало би да их се најискреније сетим и да их напишем као своју историју читања.

Мислим да ми је немогуће да напишем кохерентан текст о својим поетичким начелима. Нису ми схватљива или су ми схватљива само делимично. Не могу ни неки континуиран и линеаран... Фрагменти, параболе... исповедања, медитирања и сањарења... А како сам ипак успео да напишем целу књигу о својој екстрареалистичкој алхемији приповедања *Голи иприповедач*? Можда случајно.

Дуже и краће приче: ове друге ми се јављају попут епифанија; њих извлачим из снова, из сећања, из свакодневних искри... само ми блесну и мени остаје да их запишем пре него што мину. Дуже приче су већ прича за себе: њихови извори су разнородни, или сам умислио да сам их негде и од некога чуо, или ми их је подарила историјска грађа, налетео бих на њихов инспиративни елемент у летописима, или би ми искрснуле док бих трагао за нечим другим... отуда оне захтевају конструисање... Али одбијам да та конструкција буде наметљива. Мора да се равна према некој истини приповедања, готово спонтаној, и да јој се у свему повинује. Оно је некако више само техника меморисања. Желим да извесни елементи које сам појединачно стварао буду сачувани и нађу своје место у приповедању.

Волим и краће и дуже приче. Прве су ми блиске, јер су сродне с пемама. Дуже приче ме, међутим, носе својим детаљима, својом мозаичком конфигурацијом. Рођен сам из првих, сазревам у другима.

Понекад ми приче личе на бацање коцкица. Како год да падну, откривају нам неку причу. Неке од тих прича такорећи већ постоје. Називам их нађеним причама. Постоје у виду већ датих података. Одиграле су се некад и негде. У њима сам препознао игру случајности, која је код мене увек добродошла као креативни простор. Више верујем у њу него у прорачунатост у писању, иако поштујем приповедачко калкулисање какво налазимо код Борхеса или Итала Калвина. Случајност драматизује живот. Антички случај са Едипом представља добар доказ за то. Драматизује живот било у комичком или трагичком смислу. А мени остаје само да за откривене податке изаберам своје речи, које увек морају бити прецизне, а онда да компонујем. Добро, речи и композиција су већ цела прича. Чему треба додати и ритам, па и неки загонетни емотивни зачин. И то не пада с неба. Мора некако да се све то роди у мени, свеједно што семе већ постоји и пре него што је ствар зачета. Да бих то боље дочарао, рекао бих да је од те врсте и прича „Сажети летопис умирања”, на којој управо радим. То је мала хронологија последњих тренутака извесне стварне личности коју сам претворио у лик. Ту су двоумљења око њене смрти итд. Мало или нимало познате ствари, а и прилично додатих елемената из моје имагинације. У њој готово да нисам имао нешто да измишљам. Требало је само сложити оно што знамо, или што бисмо могли знати, и томе придодати понешто сневано, понешто што ни од кога другог не може да потекне него само од вас. Али већ само слагање постојећих комадића, микроконструката, тако да делују на читаоца, изискује моје пуно креативно учешће.

Уз *Халуцинацију* о приповедању

Јуче сам добио роман *Халуцинација*. Срочен је, изгледа, у једном једином даху, јер постоји почетак прве реченица, али нема јој краја. Та прва и незавршена реченица траје сто осамдесет страница. То је слепа реченица која се отвара према мраку неисписаног довршетка приче. Пошто је очигледно да не воли тачку, у њој нема предаха. Она изиграва сопствени бескрај. Читалац пролази кроз тај бескрај као на контролном пункту, где га наоружани стражари граничари проверавају, па га пуштају даље или га хапсе и можда чак убијају. Зато ми та започета реченица личи на мантикору, створење с главом људском, телом лављим и репом змајевским или шкорпијиним. С њом се није играти. Та звер не опрашта.

Роман је написао трагач по стварима из друге руке или стварима изгубљеним, стварима излишним, трагач по отпаду који, на послетку, може бити намењен само ватри. На пијацама и улицама тај лови, између осталог, књиге и њихове продавце. Све своје проналаске пописује. Саставља каталог бешчашћа у опхођењу са стварима овог света. Написао ми је и посвету на првој страници *Халуцинације*. Написао ми је: „Читај Халуцинацију, јер је то последња халуцинација који ћеш искусити.”

Данас сам одлучио да и сам кренем трагом испреплетених линија на корици романа. То је нехотични цртеж неког ретардираног детета. Те линије су, верујем, тајни план којим је писац лутао градским улицама укрштеним с другим улицама или слепим баш као што су и слепе многе наше реченице. То је својеврсни лавиринт. Довео ме је до главне градске пијаце, на чијем западном крају су тезге с послеганим књигама. Књиге су старе, најчешће одбациване од стране власника, пуне мољаца и свакојаких других инсеката који се хране папиром. Одједном, игром случајности (која је, разумљиво, само начин путем којег Бог скрива своје присуство у свету), наилазим у тим хрпама књига на једну која ми одмах привлачи поглед. Наоко невелика, а чини се да је стара стотину година. Личи ми на *Сџирџизам* Бранислава Петронијевића, доктора филозофије, на коју сам ономад налетео на истом месту, у истој гомили. Ужутела, а ипак делује као да никад није такнута и отворена. Примамила ме је, будући да је и њен наслов Халуцинација. И има сто осамдесет страница. И написана је само као почетак једне једине реченице. И има онакав лавиринтски сплет линија на корици који ме је управо и довео до ње. И има посвету. Упућена је мени, од њеног писца. И посвета гласи: „Читај Халуцинацију, јер је то последња халуцинација који ћеш искусити.” Нечијом туђом руком је дописано: „Престајем с пилулама, престајем са инфузијама, предајем се.” Тај рукопис ми је познат, али не могу да погодим чији је.

Мора бити да потиче од неког ко је живео пре једног века. После вишечасовног усредсређивања, анализирајући стабалца, црте и вितिце слова, сигуран сам да непознати рукопис личи на мој. Заправо је плунути мој.

Жури ђолако

Кад журино, закаснићемо. Можда то не важи за сваког. У мом случају, важи. Ових година, кад журино, закаснићу. Журино ли с почетком, закаснићу с крајем. Зато су ми папири испуњени почецима. Тонем у хрпу незавршених прича.

Ако замислим да постоји извесна жаока приче, жаока која нас тера да лудимо докле год не уобличимо и не испричамо причу, па се догоди, не знам којим хиром нашег унутрашњег искуства, да ме, неочекивано, убоде та жаока, ја се стуштим у писање као једином леку да убуд преживим. Али тад никад не одмакнем од почетка. Ратосиљам се бола од убода, али лишим се целе приче. Пустим ли, међутим, да жаока лагано излива свој отров у мој крвоток, прича ће се развити до краја, до своје поенте. А тад могу и да умрем. Важно је да је прича рођена.

Увид, доживљај, чудесни стицај, или како год називали капислу захваљујући којој ће прича експлодирати попут ватрометног пројектила, изискује да буде оплођен у мени, и тек онда ево ње, долази до својих речи, почиње и завршава, као све у животу и историји. За то јој је потребно неко време. Може бити то и неко унутрашње време које се не мери сатима, али које захтева да протиче у ритму који никад није ритам журбе. Ритам тог протока јесте ритам приче, и он одлучује код мене о свим елементима приче.

Преводио сам Франца Кафку. Волим да кажем да сам то радио коауторски, заједно с њим. Али у тој сарадњи нисам био паметан ученик. Само једну ствар сам научио: кад губимо у параболи, на фигуративности језика, добијамо на стварности. Али у праву су сви који кажу да је казивање без метафора, макар нехотичних и скривених, које су такоређи језички погон, немогућно. Ипак, у приповедању је могућно постићи привид огромне редукције метафора. Истинско стање и привид приповедач успева да уравнотежи. Уравнотежава пренесена и дословна значења. Попут неког чаробњака призива метафоре или их сузбија. Рукује оним што је некад, у поетици прозе, названо ефектима стварног. Прича тако добија на стварности, чак и ако је прожета надреалним, фантастиком, па и нерреалним. Делује истовремено као чудо и као нешто што сваког часа може да се одигра или се већ одиграло.

Кафка: Писање ме изневерава. Ошуда план аутибиографских истраживања. Не биографија него истраживање и налажење што је могућно стинијих саставних делова. Онда ћу од њих да градим још неког чија кућа је несијурна, ја би да поред ње сагради сијурну, јо могућству од грађе преузетие од стiare. Лоше је, дабоме, ако му усред градње понеситане снаге и сад, уместио једне, додуше несијурне, али ипак јошине куће, има једну полусрушену и једну полузавршену, дакле ниједну. Одаице следи лудило, у неку руку козачки илес између ие две куће, при чему Козак јошинеицама раскојава и згомилава иле доице док се јод њим не створи зробица.

Од Кафке сам за добио увид да кад прича покушава да објасни необјашњиво, а ако је то што је необјашњиво засновано на истини, и сама прича мора да оконча у необјашњивом.

Можемо колико год хоћемо да живимо живот, али без прича га не можемо замислити.

Ако живимо, заборављајући уметност, кад будемо умирали, нећемо ни знати да ли смо истински живели.

Не, сад знам, писање није никаква молитва, није ни замена за живот. Оно је један од врхунских трагова које остављамо за собом, траг да смо живели. Онај ко чита, придружује се том трагу, наставља да у њему живи свој живот.

Па да, ноге нам могу бити непоуздане, али чамац је на води и ионако се љуља, те је свака непоузданост сасвим природна.

Има и код мене нечег од такозваног непоузданог приповедача, који није сигуран у истинитост свега што приповеда, и то ствара још већу напетост код читања, јер се никад не зна шта ће се потом одиграти, шта ће бити речено или, још далекосежније, шта ће бити прећутано, а ни ја то не знам, те је онда и то прекривено бујицом читаоачеве имагинације која нараста.

Враћам се случајносци

Зашто ме понекад мучи страх од прича које би се мени могле догодити? Јурим по свету и по времену у потрази за причама. Ја сам путник колекционар. Али увек гледам само да приче на које наилазим буду оне које се догађају другима. Бојим се да ћу бити заробљен у причи и да ће се тако мој свршетак неминовно подударити са свршетком приче. Али људи управо воле приче које се догађају онима који причају. Помишљам да су они само публика, а не читаоци. Пишем за читаоце, не за публику. Иако је читалаца

знатно мање од публике, они су ми дражи. С њима сам такорећи у дослуху. С њима делим своја предосећања.

У последње време примећујем извесну сталност у тим предосећањима. Као да се стално нагињу над одређену стрму обалу. Да, у питању су предосећања за која се лако може погодити чега се тичу. Тичу се крајњег феномена у човековом животу. Смрти. Понекад ми изгледа да скорашње приче које сам написао потичу од мртвог човека.

Питам се да ли прича има безброј. Многи приповедачи кажу да их нема бескрајно много и да се отуда понављају. Истина је да сам наилазио на случајеве готово истих прича. Али нема потпуно истоветних прича. Увек постоји нека варијација, макар колико мала. Постоји одступање, које је, према мени, довољно јамство да рачунамо да је то нова, до тада још непозната прича.

Добро, признаћу да сам и ја у извесним од својих прича. Не, то је варка. Ипак, то и нисам ја него неко ко ме опонаша, преузима ову или ону ствар од мене, и то дотле да ми несумњиво наликује. Зато напослетку могу да одахнем и мој страх да сам ухваћен у својој причи чили.

Укратко, прича на свету има онолико колико је могућности појединачног човека, а потом треба и сабрати све могућности свих људи, мртвих, живих и оних који ће се тек родити. Толико је прича. Само је привид да постоје такозвани нехотични плагијати. Извесни Пјер Менар, Борхесов лик, успео је после многих година да напише неко од поглавља романа *Дон Кихоте*. Да ли је то био плагијат? Нипошто. Било је то право чудо у свету бескрајних могућности и немогућних случајности.

Сложићу се с тобом, кажем пријатељу, приповедачу, да приповедање не може без случајности. Ако причамо о нечему што се догађа, оно што нас заноси јесте управо случајност која се помаља у том догађању. Неочекивани сусрети, невероватне а ипак реалне подударности. Случајност је погон догађања, било да смо део тог догађања или само сведоци, или смо чак само слушали из друге руке о њему. Игра случајности може да буде и погон приповедања. Случајност је као неко мало чудо у свакидашњем животу. Код Кафке, кога сам преводио и мало ми га је већ преко главе, али не могу а да га не волим, рецимо, неки лик се претвори у бубу. То је заиста огромна случајност, рекли бисмо и немогућа, али немогућан је био и космос, па га ипак има. Или сам то ја умислио? Такав

преображај се, дакле, баш не дешава сваког дана. Или, дођу ти полицајци на врата и ухапсе те ни кривог ни дужног, и мораш чак на суд. Право лудило, у исти мах жалост и смех. Такве случајности побуђују нас да помислимо шта се све у нашем животу може одиграти, а што никако не можемо да контролишемо. При томе је случајност праћена и неизвесношћу...

Фрагменти су и једино што пишемо, а онда је од њих створен мозаик. Понекад у једном даху дође прича, а и то је фрагмент, у најмању руку фрагмент света састављеног од микроприча. А да ли смо ми уопште ичега господари? Не, баш ничега. Понајмање оног што нам долази. А кад одлази носи са собом и део нас, те нас је све мање и мање. Уместо у сандучину, има да станемо у кутијицу. Звучи добро, јер морамо штедети на простору.

Читање је магијски гест. Читање је зачин које свако јело може да учини укусним, сваки текст, какав год, да претвори у књижевни. Али читаоцу се понекад мора дати сигнал.

Направити обрт. Поновити нешто. Изазвати чуђење и радозналост. Дати му на знање да ми који пишемо јесмо он који чита. Дати му прилику да он буде ми.

Краљевство читања, речено хераклитовски, припада само једном једином читаоцу. Али свако од нас је тај читалац.

Као што приповедач, кад је истински, прича само ради приповедања, тако и прави читалац чита само ради читања, и не пада му на памет да прочитано анализира, интерпретира, те да у њему тражи неки скривени наум којим се наводно занео писац ђаво.

Како време у моме животу одмиче, све сам заборавнији. Али не да бих се подсетио заборављеног него нешто друго ме тера да ураћам у поновна читања извесних књига. Истина, и подсећање на једном прочитано и заборављено добро дође, јер окрепљује. Поново се бацам у прочитане књиге, јер ће у мени то друго или треће читање пробудити занемарене некадашње тренутке, вратити ме у прошлост, подарити ми изгубљену енергију, и одједном ће у мени синуте старе идеје, потиснуте годинама. Синуте попут нових. Можда се то догађа и у случају мог писања. Као да се готово у циклусима враћам давним приповедним модулацијама, чак и темама, поново им се предајући, поново их исписујући. У ономе који сам сад, враћа се онај који сам једном био. Могао бих рећи да у својим причама вечито проживљавам неки давни и незнани тренутак, увек исти, али са сваким његовим понављањем, то што је исто увек је с неком неприметном разликом која обећава да ме промене у приповедању не напуштају. Као што су те промене присутне и у

сваком поновљеном читању исте књиге, тако сам и ја одан једва видљивом преображавању у сопственом приповедању.

Морам до априла да саставим неки аутопоетички текст и да испишем нову причу. За њу не само да већ имам наслов него је такорећи целу имам у глави неизречену, осим што јој недостају детаљи које би тек требало да створим или пронађем. Каква је разлика између стварања и проналажења? Има ли је уопште? Свеједно, фабула је једно, али прича без детаља тешко хода, баш као и ја. Понекад је чак и прича без фабуле боља од приче с фабулом. Само се препустимо речима да нас носе.

Ја|сам|ӣи|си|ја|сам|ӣи

„Знаш ли за причу која почиње реченицом Знаш ли за причу која почиње реченицом: Знаш ли..., а на крају њених почетака, ако га знаш, знаш ли њену следећу реченицу?“, упитао је један од двојице другог.

Други, донекле затечен, заћута. Ћутао је следећих седам дана. Пустио је да пада киша, која је падала и није престајала. И снег је затим почео да веје. А онда рече првом: „Теби ће ова међава годити. Не мораш да бринеш ни о околини ни о овој претећој ситуацији у којој смо се нашли. Само блебећеш онако шта ти падне на ум.“

Ана Логија и Ала Горија биле су две најбоље пријатељице све док њихово пријатељство, како су векови одмицали, напослетку и логично није сагорело у страсти неутољивој.

Разишле су се, јер је једна почела да маже кришке хлеба с доње стране, а друга с горње стране. Свака је непоколебљиво заступала став да је баш њена страна права.

Могле су да ураде тест: пусте кришку да падне на под. Ако падне на под на намазану страну, онда је та страна погрешна. Али, као што знамо, свака намазана кришка, с које год стране да смо је намазали, неумитно пада на намазану страну.

Сећам се како ме је неки непознати тип пре неколико година позвао телефоном и, не представљајући се, питао да ли је ту Мика. Да, управо Мика. Који Мика, какав Мика, нема овде никаквог Мике, рекао сам. После пола сата опет телефон звони, и исти глас ме пита да ли се Мика вратио. Није ни одлазио, рекао сам, јер овде нема никаквог Мике, погрешан број, разумете ли, и немојте ме више звати, човече! Глас је усплахирен. Има неку важну поруку за Мику, каже тај тип. Питање је живота и смрти. Да ли бих могао да примим

поруку и пренесем је Мики. Нема овде Мике, понављам, и не знам тог Мику кога тражите, па како да му пренесем поруку, вичем и трескам телефонску слушалицу. Силно ме је разгневио. После следећих мање или више пола сата, телефон поново звони. Уместо очекиваног истог гласа, који кукумавчи и тера у лудило оног ко га слуша, чујем други глас, отресит, самоуверен. Одахнуо сам, а он каже: овде Мика, да ли ме је неко тражио?

Ето, то је моја улога у овој невероватној ствари. Само дижем слушалицу и чудим се. И наставићу да се чудим до последњег даха. Као да сам заувек изабран за мисију: *не морам да верујем, а не могу да не верујем*. Али моје чуђење је од врсте која ми каже: *ништа не би требало да те чуди*.

Мислим да сам то већ једном испричао, али не мари. Испричао сам управо Мики.

Рана јуџтарња медијација. Прва

Чај који јутрос пијем с млеком од бадема има све што очекујем од чаја. А ипак, и тај чај и цео свет око мене као да је покривен прашином из каменолома. Кад једном свет нестане у пламену, од њега ће остати само та прашина коју је ватра претворила у гранитне плоче уобличене према стварима по којима је прашина била попала. Већина нас смо радници у каменолому, и плућа су нам пуна каменог праха.

То је мој клети песимизам.

Он је смешан по себи, а мој смех ме претвара у врхунског оптимисту.

Упркос свему, упркос привиду да је ово уопште чај у шољи, настављам да сркућем, уживајући у речи сркутање, питајући се да ли у њој могу да доживим лепоту неког појединачног сркута.

Шта реч има у себи од ствари коју именује? Мора нечег имати, иначе не би било нимало чари у казивању.

Јуџтарња медијација. Друга

Многи кажу да је живот прича. Може бити да тако јесте. Али ако мислимо да је то једина прича, грешимо. То је само једна од прича.

Јуџтарња медијација. Трећа

Предстоји ми одлазак. Пред пут сам увек устрептао. Ако полазим ујутро, па чак и у подне, претходну ноћ не могу да заспим. Не одем ли, биће као да нешто важно пропуштам. А одем ли, ипак ће ме мучити да сам нешто важно пропустио тиме што нисам остао код куће. Подједнако желим да одем и да останем.

Знам, међутим, да се нећу дуго задржати на путу. Свеједно, чак и да сам отпутовао на дан или два, одлазак ми изгледа као да ми нема повратка.

Спаваћу кад доспем до циља. Зато не могу да спавам пред пут. У заблуди сам, јер не спавам од страха да негде на путу постоји тачка после које више немаш могућности да опозовеш путању коју си већ прешао.

Али кад једном кренем, све долази на своје место.

Ништа нам не потврђује да кад некуда крећемо, то истовремено није заувек.

То је мој лавиринт одласка и останка.

Јуџарња медијација. Чејврџа

Видим кроз прозор да провејава снег. Или су у мојим очима пахуље као тачке и запете у твојим. Нацртај се, препоручујем себи док устајем и колена ми клецају, у њима жига и жига, а бол ми растура мозак. Никако да станем на ноге. Нацртај се, и не бери бригу. Као да сам усред градине у којој расте само брига, а ја је берем док не наберем нарамак. Тако сам једног лета на Копаонику брао боровнице. Успентрао сам се четвороношке на високу хумку, па гледао према Рашкој, не схватајући да гледам на Косово. Или сам само гледао у даљину. Зашто мозак трпи бол уместо да га напросто обеснажи? Само притисне дугме и искључи га.

Јуџарња медијација. Пеџа. Тршчак, надмак ѓраници

У живом блату, покривеном снегом који убрзо копни, дишем на трску. Трска не мисли, не мислим ни ја. Само тонем.

Кад довољно дубоко потонем, можда ћу изронити на другој страни, колена ће ми прорадити и ја ћу ходати по водама разливеденог Дунава.

Али не, то се никад неће догодити. Само ћу бесконачно тонети. Тако у гробовима тону кости. Тамо где завршава гробље, у које гледам, недалеко од речне обале, готово ненадано почиње тршчак. На обали је земља црвена. Пробам је: слана земља.

Дух ми обузима суштину тела и растаче га у себи. Догле мени на памет пада Спиноза. Увек је носио са собом цртанку. Кад год је био у прилици, цртао је у њој. А кад је умро, тај његов цртаћи блок никад није био пронађен. Уосталом, био је прогањан. Можда је све што је нацртао било боље од свега што је написао. И прогонитељи су то уништили. Питам се шта од мојих ствари, које ће остати за мном, никад неће бити нађено. То питање је одличан почетак за сваку ваљану параноју.

Последња медијација

Само у оном што је погон зла међу људима може бити тражено спасење. Ако су разлике међу нама оно што нас тера да чинимо зло другоме, онда треба да научимо да тим разликама приписујемо елементе из којих извире љубав... Немам другу идеју о томе како се избавити од будућности у којој нас чека смак, или у најмању руку мрак и лед.

Крај последње медијације

Докле год нам је језик увезан у чвор, нисмо кадри да схватимо шта говоримо. Чујемо себе како само блебећемо као умоболници. Управо сад осећам да ми је језик смотан у чвор. То је болест. Болест постајања. Постајања будалом.

Шта ја радим овде? На месту сам где не би требало да будем. Зато ћу и да побегнем одавде. Сместа. Најкасније сутра. Не смем да оклевам, иначе сам готов. Понекад ни дунавски бездани нису довољно дубоки.

*

Данас сам комшиници, улазећи с ранцем на леђима у стан после двосатне вожње до Београда, рекао да ми читање на другом језику причињава веће задовољство него да ту исту књигу читам у нечијем преводу. Као да сумњам у превод. Моје ми искуство говори да та сумња није неоснована. А онда више волим да читам на другом језику, јер тада читам као у детињству кад нисам знао све српске речи него сам њихово значење учио из контекста. Напоследку сам тако барем до извесног степена научио српски језик, а сад, на тај већ испробани начин, учим и страни. Отуда је моје читање страних књига помало као повратак у детињство. Вероватно ми је куцнуо час за тај повратак, пошто сам га до данас непрестано избегавао. Ако ћу да будем искрен, ни то моје детињство није у давнини. Било је јуче, наиме пре шездесет година. Пошто почињем да му се тако подробно враћам, памтећи га веома опипљиво, често га сањајући, оно заиста није давно.

Комшиница ме је затим приупитала зашто пишем. Слегнуо сам раменима. Можда је требало да јој кажем да пишем због ваздуха. После писања, ваздух је чистији, иначе бих се угушио у њему.

Сваког дана пијем дванаест пилула. Доручкујем их, ручам и вечерам. Од данас добијам и две различите врсте инјекција. Пилуле су лепе, у свим дугиним бојама. Лако могу да преваре да су у питању бомбонице. Размишљајем о томе да ли бих могао да преживим без

њих. Не узимати их дан и преживети дан без њих. Без пробе уживо не знам да ли је то могуће. Али какав би ми то био живот ако то не пробам?

Ја сам у положају неуког читаоца прича. Ако их читам, тражећи у њима лаж или истину, онда ћу промашити. Прича дејствује тек кад схватимо да је она с оне стране истине и лажи. Шта је право, а шта је погрешно, напосто не функционише као питање у случају стварања света. Кад је свет створен или кад је прича створена, онда значи да је одлука оног ко је одлучивао баш онаква каква јесте. Ничега у њој нема више и ничега мање. Прича постоји, а том постојању се не суди да ли је право или погрешно.

И најзад, што ће ми заувек остати загонетка, после свих записака који, како сад увиђам, околише ни око чега, лишен сам ма и најмање свести о томе како су из њих уопште могли да искрсну, састављени у један мах, као да су ми пали с неба, ови

Елементи ненаписане приче

По сећању, Џон Китс: *Дајте ми књиџа, рујног вина, воћа, лепог времена и музике коју неко, кога и не познајем, свира на улици.*

1

После дужег боравка у Немачкој, где сам као стипендиста усавршавао своје знање тамошњег језика, у Београду ме је, седамдесетих година прошлог века, немачки амбасадор позвао на вечеру. Узваници на тој вечери су, између осталих, били сликар Мића Поповић и песник Миодраг Павловић. Осим нас тројице заправо и није било других мештана. Све сами укућани. Завртело ми се у глави од жена у вечерњим тоалетама које су обигравале око мене и обасипале ме осмесима.

Док смо чекали да се послужи предјело, шеткали смо по бело окреченој одаји, чији строп ми некако није ни изгледао превише висок. Неки од присутних, с којима сам разговарао, по свему судећи су били обавештајци, јер су се веома љубазно опходили према мени и давали ми своје визиткарте. Можда и нису били обавештајци, али и данас, после толиких година, некако мислим да јесу, и то не мислим нимало увредљиво. Тада сам био уредник једног књижевног листа, па је њихова заинтересованост за мене донекле разумљива.

У руци сам држао чашу с црним вином кад ми приђе Мија Павловић. Упита ме, кроз нос, шта пијем. Погледах га у очи иза његових наочара без оквира. Отпих гутљај пиноа. Мислим ја, он је песник, па да му кажем помало неубичајено, помало измотавајући се. Уосталом, он је добро видео шта пијем, и његово питање је било само начин да заподенемо разговор. И тако му рекох *рујно вино*.

Први пут сам, дабоме, за рујно вино сазнао из српских народних песама. Не знам како сам из тог поетског контекста закључио да је рујно вино, које је пио Краљевић Марко, а при томе истим вином појио и свог коња, укусом богато и црвено вино, јер нигде у нашој епици није макар посредно речено какво је то вино које је рујно. Онда кад год бих читао те десетерце с вином, желео сам да будем Марков коњ. Шарац. Мија се надмоћно осмехнуо, при чему су му танке усне постале још тање, облизнуо их вршком језика, и готово покровитељски ми објаснио да рујно вино може бити само златножута вино, пошто су цветови руја или рујевине жути. У том трену нисам могао ништа да му одговорим. Очи су му жмиркале, а лице сијало. Двапут је шмркнуо. Ипак, лагано сам одмахивао главом. Немој да те мучи неверица, из незнања, рекао је, тако је како кажем и никако друкчије, и не плашим се да станем иза тога. Као да неко уопште тражи да одступи, помислио сам. Баш чврст момак овај Мија, и то сам помислио, и ни реч нисам рекао, јер не би било по протоколу да се гласно нашегачим на рачун тога да ме је слистио као мачак гирицу. Отада увек наводим да је рујно вино оно које називамо белим. Али увек се позивам на Павловићево објашњење, које ми је заиста деловало као песничко и при томе било убедљиво. Позивам се на песника, кога су из неког разлога његови пријатељи кришом и у интимном кругу звали Мија Гуштер, јер и даље, ето, нисам уверен да рујно вино није црвено вино. Тешко се одричем својих раних помисли и зато их, наоко поражене, као недоличне заблуде, скривам иза туђих речи. Можда сам и ја гуштер, али који барем изнутра не мења боју и не стрепи кад нешто шушне.

Од ондашње немачке вечере памтим само зрневље куваног кукуруза преливено сирупом од вишње.

Дуго ми је требало, годинама, да схватим да сам био у праву. Руј није добио назив по цветовима него по лишћу које у јесен постаје поглавито тамноцрвено. Допада се мени и боја одлежалог белог или, тачније, жутог вина чији је одсјај бакарно златаст, али сам ја заљубљен у црвено вино и остајем му веран, подједнако кад сунце сија и кад је месечина. На сунцу то вино је покаткад с љубичастим преливима, а на месечини је попут црне крви.

Некад сам чуо за причу да је сликар, у некој гостионици, платио свој рачун на сликарски начин. Изливајући га у танком млазу, вином је на столњаку, или је то била ресторанска салвета, муњевито насликао саму боцу с вином којим је сликао. Боца је испала живописна. Иако изобличена, деловала је веома стварно. Можда и стварније од праве, јер је била од вина, а не од једва провидног стакла. Тако је, кад већ сликамо вином, најпре насликајмо само вино, било да је у боци или нашем срцу. Бојом на платну насликати саму ту боју, рука која црта себе док црта, као што ја верујем да свака права реч најпре приповеда о себи, па тек онда преузима своју мањинску улогу у скупини званој прича. То ми пада на памет кад год се сетим тог сликања вином, и у исто време ми пред очима искрсава платно којим је разгнењени странац, по природи вероватно плаховит, покушао да заустави крволиптање из дубоке ране начињене ножем, а затим је то платно урамљено и изложено под називом *Хројца*. Никад се нећу отрести те појаве, јер сам био и непосредан сведок кобног догађаја. Незадовољни гост отишао је у хотелску кухињу, дограбио овећи нож за сецкање поврћа и у груди убо главног куvara. А овај је онда, посрћући, изишао међу нас и сви смо видели како му се на прсима помаља све већа и некако весела ружа од крви. За њим је изишао и убица. Викнуо је да он не би ни мрва згазио и да је овде крв пала само нехотице. Сви смо се следили, престали да жваћемо, појединцима је залогај застао у грлу, а виновник је, као најхладнокрвнији међу свима нама, испустивши нож, с првог стола свукао бели столњак и пребацио га преко стропшталог куvara. Клекнуо је уз њега, притискајући платно уз рану, покушавајући да заустави крв која је бризгала из аорте. Успео је, наводно без намере, да убије, али не и у науму да спасе. Само неколико дана касније, у једној од приватних галерија у граду, лично сам отишао да видим платно с *Хројцем*, питајући се зашто га полиција није запленила или барем забранила његово обелодањивање због узнемиравања чак и многих заљубљеника у бруталну уметност какав сам и ја. Ружине латице *Хројца* изгледале су као да ће сваког часа отпасти. Али не, то се само причињавало, као што су се и саме латице причињавале. У галерији су ме почастили чашом вина од прокупца. Запазио сам да служе и вино од багрине. Чуо сам да се за вино побринуо хотелијер у жељи да одржи прикладан помен свом куvarу. Није се претргао. Могао је уз вино још понешто за чачкалицу, пршута, пармезана, целера и шпаргли.

Често се прича о вином ишараној платненој салвети везује за извесног Пикаса. Може бити да је то тај Пикасо урадио, али свеједно

и ако није он, јер оно што ме у причици опчињава јесте да се слика вином. Мора бити да је то било црвено вино, иако није немогуће сликати и златножутим, као што се може сликати и свакојаким чајевима. Видео сам такве аквареле, чак и гвашеве урађене густим вином у којем понекад има тешког талога и које се чува, пре отварања, најмање десет година у амфорама сахрањеним у земљу. Потом се откопава и оно васкрсава. Колико се само пута вино нашло *на* сликама старих мајстора! А колико ли је пута вино било у њиховим платнима? О томе историја ћути.

3

Уверен сам да пигмент доброг вина на сликама стари, али не застарева. А опет, може да се догоди да прикрива извесне загонетке које се временом промећу у мрље или тамне сенке на сликама. Једну од таквих винских загонетки сам донекле и сам открио.

На улицама Фиренце распале су ми се сандале. Тражио сам где бих могао да купим неке угодне али јефтине. Заиста сам такве нашао. Биле су румунске. Изишао сам у њима из продавнице, осећајући да их тек треба разгазити, и на првом углу, погледавши низ ту кратку улицицу, на њеном крају уочих голог младића. Гомила се окупила око њега. Он је био на постољу. Одлучио сам и ја да му приђем, јер се тако наочита млада мушка голотиња не виђа свакодневно. Није био од живог меса него од камена. Ко је то, *Who is this, please*, упитао сам неку маму која је држала девојчицу за руку, а девојчица је држала жути балон. Давид, рекла је мама, погледавши ме сумњичаво. Девојчицин балон ме је лупкао по рамену, а затим је почео и да ми чеше нос.

Давид? Ко је сад тај? Познајем једног Давида, али тај Давид није ни налик овоме.

Иза овог Давида био је улаз у здање какво се ретко виђа. Е, ту би требало да сам унајмио собу, а не у ушљивом хотелу с кухињским задахом. Истина, хотел није био далеко одатле, па сам могао да му опростим. Здање је по свему било принчевско. Не улазећи, закорачио сам у простор који би се могао звати полупокривеним двориштем. У њему су са обе стране биле поређане статуе, свака у својој ниши као стражарници. На једној у подножју пише Николо Макијавели, па на другој Козимо Отац Домовине, и на осталима Свети Антоније, Данте Алигијери и за њима још неколицина. То су фасадни чувари палате. А под ногама ми је плоча Савонаролиног гроба. На крају је био излаз према реци, а ту су били и улични сликари, живи, који могу да вам сачине портрет док трепнете оком, с тим да не трепћете најмање тридесет минута да би вам ухватили

карактер. Изишао сам на речну обалу. Арно. Десно је био Стари мост, својеврсно трговиште, преко којег сам често прелазео, немајући појма куда идем, а ни куда бих уопште ишао, јер сам већ ту где је суђено да јесам. Арно је био с високим водостајем и све ми се чинило да ће убрзо преплавити град. Вратио сам се и најзад одлучио да уђем у здање. Најпре сам морао да причекам у репу, али сам ипак ушао, с плаћеном улазницом. Био је то заправо музеј. Права канцеларијска палата у којој се стицала моћ фирентинске државе и одатле зрачила. Пролазио сам поред слика немарно. Код неке бих се задржао. Аха, Леонардо, Ботичели, Тицијан, Ђото, Микеланђело Буонароти, Паоло Учело, Пјеро дела Франческа, Рафаело... Онда сам одједном, приметивши је већ издаље, похрлио ка једној која ме је готово хипнотисала. На слици је приказан неки дрчан младић, изразито исцртаних обрва, румен, очито расположен, јер је у руци, лешкарећи, ослоњен на лакту друге руке, држао стаклени пехар допола напуњен пићем. Можда умишљаам. Напуњен пехар у нечијој руци, ако је у питању вино, није баш нешто вероватно. Пре би та чаша била празна, а и личила ми је на стаклену зделу за колач или сладолед. Призор ми је наликовао неком разбашкареном и полунагом госту у оближњој таверни или, још тачније, у борделу где би, како изгледа, он могао бити и за уживање мушком свету. Заиста обичан, донекле мршав дечко, а ипак с jakim рукама. Али писало је да је то лично Бакхо, онај римски бог вина и пијанства, земљорадње и плодности. Пунашног лица, овенчан, рођен да не живи на води и месу него само на вину и воћкама, што је, свакако, прилично здрава дијета, чак и за бога. Одмах сам се запитао не би ли могло бити да је име тог божанства потекло с Балкана, и да је онда Буква или чак Букван, а због изразитог руменила у лицу требало би да то буде нарочита врста, да, црвена буква.

На сточићу крај момка, њему удесно, мени лево, стајала је стаклена карафа допола пуна вина. Црвено вино. Да сам могао да приђем ближе слици, сместа бих дохватио карафу и отпио, јер је неодољиво мамила. Макар гутљај, што дужи. Али приступ ми је био онемогућен свиленим ужетом, каквим су се на неким дворовима давили завереници. А лево је стојао и униформисани чувар, пратећи ме оштрим оком, и то само мене у целој дворани накрцаној посетиоцима из читавог света. Вино као да је гротало и звало. Цвркулало је умилним птичјим гласом.

Од слике нисам могао да одвојим поглед, а неколико минута касније поглед ми се залепио за посуду с вином на њој. Нисам могао да мрднем. Дрхтао сам. Била је то нека унутрашња дрхтавица. Трбало је да поседујем неку јачу врацбину да бих се отео, али ја сам осећао да сам лишен свега и прикован за крст који ме је растезао.

Магија је висила на зиду. Био сам њен плен. Пошто сам дуго и усредсређено зурio у то клето вино, намах сам опазио нешто необично на стаклу те лоптасте посуде с грлићем и кратком ножицом на којој је стајала, и у којој се вино мешкољило. Можда сам и то само умислио, а можда и нисам: видео сам најпре одблесак неке светлости, а тик уз њега тамни облик. Мора бити да је то дело вина. Као да је оно изнутра сликало по стаклу карафе. Погледао сам Бакха. Право у очи. Знаш ли ти шта је то, хтедох да га упитам. А он трепну. Зрачио је уморном ведрином. Наравно, знао је, и ја сам знао да ми тајну неће одати. Захваљујући тој тајни, он је бог, и то вино је само за њега.

Наставио сам истрајно да посматрам то загонетно одступање на карафи. То би могао бити потпис вина. И вино мора да је из доброг винограда, чије грозђе је за дана упијало сунце, а у свежим ноћима се грејало топлим белуцима распрострањим око чокота. Било је то моје рујно вино.

Гледао сам у карафу, све време жудећи за вином, пре него што га винопија Бакхо у весељу и радости не саспе у себе, и нагађао шта је то на стаклу као у огледалу. Ђаволска ствар. Или божанска? Ако није потпис, можда је нека грешка настала приликом дувања стакла? Нема шансе да је грешка, јер ни сликари ни дувачи стакла пре пет стотина година, или мање или више, нису грешили у тако озбиљним стварима као што је уметност боје и уметност обликовања венецијанског стакла. Онда мора да је омашка у рестаурацији? Одмах сам знао да се такве омашке не поткрадају у случају слика које вреде баснословно у сваком смислу. Погледах ко је сликар. Каравађо, Микеланђело Меризи.

Каравађо мора да се служио огледалом, или с неколико огледала, док је стварао свог Бакха. Онда је одсеј с једног од огледала пао на карафу, и он је тај зрак узео здраво за готово, а ја га сад гледам после неколико векова, као белу мрљу. Потом су то рестауратори покушали да замажу, тобоже да поправе ствар, уверени да се она омакла уметнику. Можда и јесте тако, али ја сам замислио боље решење за ту загонетку у огледалу. Рестауратори, пипави какви већ јесу, не само да нису замазали ствар него нису ни опазили да ту, уз речени одсеј, постоји такорећи једва приметна мрља коју је ваљало обрадити. Да се не би опекли, само су тај део Каравађовог платна нежно обилазили у свом поступку освежавања. Укратко, на карафи, као да избија из саме душе вина, био је обрис оног ко је сликао Бакха у раскрыљеном плашту. Уз белу мрљу, тик уз то мало сунце у заласку у тамноцрвено море, патуљаста лик који се купа у вину. Он је видео себе док је радио и сместио свој образ тамо где је падао, одбијајући се с површине невидљивог огледала. На вино. У вино.

Каравађо је, пошто сам зашао у једну од фирентинских књижара и купио монографију посвећену сликару, како сам читао, волео крчме, заклинао се у вино, насртао на људе, улетао у кавге, а потом се враћао рујном вину, које је премрежавало околну стварност, дајући јој онај светлотамни изглед, сад пренесен на prizor с богом Бакхом, заправо неким, верујем, од уметникових винских другара као моделу.

У част свог замишљања да сам открио Каравађа на карафи с вином, после изласка из галерије одмах сам засео у првом уличном кафеу и наручио боцу класичног старог кјантија. Био сам бесконачно жедан, па нека кошта шта кошта. Узео сам и сира, од бивољег млека.

После свега, десетак година доцније, сазнајем да је моја слутња у галерији, на чији улаз пази Давид, била на месту. Тврди се данас да се на бокалу с вином на Каравађовој слици Бакха налази ни мање ни више него обрис сликаревог лица. Заправо тај неухватљиви минијатурни аутопортрет на вину, виђен тек као одраз у огледалу, било је уметничко скровито признање личног дуга опојности вина. Мада се напијао вина, Каравађу није сметало да слика реалистички, и то драматично реалистички, у светлим и тамним тоновима, комбинујући их онако како то нико није радио пре њега.

Моје случајно откриће било је засновано само на претпоставци коју ми је машта осмислила. Била је то моја игра, а нисам рачунао да она може колико сутрадан и да се обистини. С вином је, можда још и отпре Христа, увек неко чудо.

Какве све то везе има с мојим причама? Можда једино по томе што и оне као да потичу из мојих разноликих слутњи. А елементи не-написане приче „Насликано вином” само су одјек мог поклекнућа да испричам шта би макар једна од тих слутњи могла бити. Она је такорећи анаграм изазван винском опојношћу приповедања, анаграм у којем ће неко можда препознати мој сопствени лик, обрис мога лица. Или свој?